

אבל אם אמרו לו: "אל תשתה", "אל תשתה", "אל תשתה", והוא שותה, כלומר: התרו בו בין שתיה לשתיה, הרי זה חייב על כל אחת ואחת, על כל שתיה ושתיה, שההתראות מחלקות.⁽¹⁰⁾

וכן אם היה הנזיר מגלח את ראשו כל היום [כלומר: מגלח שערה אחר שערה במשך כל היום], הרי זה אינו חייב אלא מלקות אחת.

אבל אם אמרו לו: "אל תגלח", "אל תגלח", והוא מגלח, הרי זה חייב על כל אחת ואחת, היות שההתראות מחלקות את חיובי המלקות.

וכן אם היה מטמא למתים כל היום, אינו חייב אלא אחת.⁽¹¹⁾

אמרו לו: "אל תטמא" "אל תטמא" והוא מטמא, חייב על כל אחת ואחת, ובגמרא בעמוד ב יתבאר באיזה אופן הוא חייב כשההתראות מחלקות.⁽¹²⁾

גמרא:

איתמר: אמר רבה אמר רב הונא:

כתוב בפרשת נזיר: "כל ימי הזירו לה' על

תנן, דהיינו כפשוטו, היות והיא משרת את השיער.

או דילמא: לא יחוף הנזיר בשום אדמה "מפני האדמה המשרת" — תנן, כלומר: אף באדמה שאינה משרת גזרו חכמים שלא יחוף הנזיר, גזירה משום אדמה המשרת.⁽⁸⁾

ומפרישין: למאי נפקא מינה?

כגון דאיכא אדמה דלא מתרא [אם מותר לחוף באדמה שידוע לנו שאינה משרת שיער]; כי:

אי אמרת "מפני שהיא משרת" תנן, אם כן איכא דידעינן דלא מתרא [באדמה שידוע לנו שאינה משרת שיער], שפיר דמי.

אלא אי אמרת "מפני המשרת תנן", אם כן כלל כלל לא יחוף הנזיר באדמה, וכפי שנתבאר.

ומסקינן: תיקו!

מתניתין:

נזיר שהיה שותה יין כל היום, ולא התרו בו אלא פעם אחת, הרי זה אינו חייב אלא מלקות אחת.⁽⁹⁾

8. נתבאר על פי הרא"ש.

9. כי כל השתיה נחשבת כמעשה עבירה אחד, כל עוד לא היה מה ש"יחלק" ביניהם.

10. נתבאר על פי לשון הרא"ש, וראה אריכות ב"קין אורה" בענין התראה בתחילת השתייה אם שייך שיתחייב שתיים.

11. כתבו התוספות בעמוד ב ד"ה כאן בשדה, שאפילו אם נגע בשני מתים כאחד אין הוא חייב על כל מת ומת, ראה שם ובהערות את טעם הדין: ולשון המשנה: היה מטמא למתים מדוקדק לפי זה, וראה בהערה הבאה.

12. דעת אביי אליבא דרב הונא, שאין הוא חייב אלא אם כן פירש תחילה מן המת וחזר ונטמא לו או למת אחר, שאם לא כן, היות ולא הוסיף

ועל "לא יבא" שהרי בא באוהל המת, ולוקה שתיים.

ומוסיף רב הונא: אבל ללקות על טומאה וטומאה שתי פעמים [בלא להיטהר בינתיים] — לא.

כי מי שהיה טמא ועומד, שוב אינו חייב אם חזר ונטמא אפילו אם התרו בו שוב, שאין הנזיר חייב אלא כשנטמא או שהוסיף טומאה על טומאתו הקודמת.⁽³⁾

ורב יוסף אמר: האלהים [שבועה היא]! אמר רב הונא: אפילו טומאה וטומאה לוקה

נפש מת לא יבא [באוהל המת].⁽¹⁾ לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא להם כמותם [בין במגע בין במשא בין באוהל]:

וכי מאחר שמקרא מלא [מקרא שממלא ומשלים הכל]⁽²⁾ דיבר הכתוב: "לא יטמא", הכולל את כל הטומאות למת, אם כן כשהוא אומר "לא יבא" — דמשמע ביאה באוהל המת בלבד — מה תלמוד לומר:

להזהירו למי שנכנס באוהל המת על הטומאה שנטמא, ולהזהירו גם על הביאה, כלומר: אם נכנס באהל המת ונטמא, עבר על שני לאוין על "לא יטמא" שהרי נטמא,

וכו' עובר נמי משום לאו ד"על נפש מת לא יבא", דהתורה גזרה עליו אף על ביאתו לאהל, ועובר בלאו זה חוץ מהלאוין וכו'; וקצת משמע מתחילת לשונו, שבכל אופן שנטמא הנזיר בטומאת אוהל הרי הוא עובר ב"לא יבא", ולאו דוקא כשנכנס תחת אוהל שהמת שם.

ואולם דעת ה"חזון איש" [נזיר קמב ג] היא, שאין לאו זה אמור אלא כשהיה יחד עם המת תחת אוהל אחד, אבל בשאר אופני טומאת אוהל, לא עבר על לאו זה.

וראה בכתבים בשם הגרי"ז לדף י"ז שדן שם במאהיל על הטומאה אם עובר ב"לא יבא", ומשום שיש לומר: היות ואם יכנס אחר תחתיו הרי ודאי יעבור ב"לא יבא" כיון שהוא נכנס עם המת תחת אוהל אחד, ואם כן הוא עצמו שמאהיל על המת הרי הוא טמא, וראה שם שהוכיח מן הסוגיא לקמן מג א שאינו עובר ב"לא יבא"; והביא שם דבראב"ד בספרא מבואר שהוא עובר ב"לא יבא".

2. רא"ש.

3. א. ובהמשך הסוגיא מתבאר המקור לזה מן

טומאה על טומאתו שוב אינו חייב על הטומאה, ורק כשפירש וחזר ונגע שהוסיף טומאה על טומאתו [כמבואר בגמרא], הרי הוא חייב.

ולפי זה מדוקדק לשון המשנה שאמרה "מטמא למתים" ולא מטמא "למת", כי משנתנו באה להשמיענו שצריך "התראות מחלקות", ואם היתה שונה המשנה: "נטמא למת", היה משמע שהוא מוסיף לגעת באותו מת, ובזה הרי אינו חייב אלא אחת, משום שלא הוסיף טומאה על טומאתו, ולא משום שלא היתה התראה מחלקת; ולכן נקטה המשנה שהיה מטמא "למתים" דמשמע לשני מתים, להשמיענו שאפילו אם פירש מן המת וחזר ונטמא למת אחר [שכך הוא הדרך כשנטמא אדם לשני מתים], אינו חייב אם לא התרו בו בין זה לזה.

1. על פי לשון רש"י בפרשת נזיר.

וכתב ה"מנחת חינוך [מצוה שעו אות ב בנדמ"ח]: "יש טומאות שמטמאות באוהל, בין שהאהיל על הטומאה בין שהאהילה הטומאה עליו, ובין שהוא והטומאה תחת אוהל אחד; ובאותן טומאות אם נכנס הנזיר לאהל שהטומאה שם, חוץ מה שעובר על הלאוין של כל טומאה

נזיר שהיה לו מת מונח לו על כתיפיו, (8) והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו, יכול יהא חייב אף על הטומאה השניה, תלמוד לומר גבי טומאת כהנים [ויקרא כא ד]: "לא יטמא בעל בעמיו לחלו" —

הרי למדנו שהכתוב מדבר במי שאינו מחולל ומזהירו שלא להתחלל, יצא זה שהוא מחולל ועומד שאינו מוזהר ליטמא שוב; ומאחר שלמדנו מן הכתוב לכהן, לומדים אנו אף לנזיר בגזירה שוה "אמו אמו". (9) אמר ליה רב יוסף לאביי:

עד שאתה מקשה עלי מאותה ברייתא — ותיקשי לך מאותה ברייתא על מתניתין [משנתנו] ששנינו בה כדברי, שאף על טומאה וטומאה לוקה שנים, דתנן:

שנים, כשנטמא וחזר ונטמא אם התרו בין טומאה לטומאה, (4) ואף שלא הוסיף בטומאה השניה על טומאתו הראשונה.

דהרי אמר רב הונא:

נזיר שהיה עומד (5) בבית הקברות ונטמא שם, והושיטו לו מתו [את קרובו שמת] (6) ומת אחר או מת אחר ונגע בו, הרי זה חייב אם התרו בו בשנית. (7)

ואמאי! ? הא מיטמא וקאים [הרי כבר טמא ועומד הוא] —

אלא לאו שמע מינה: אמר רב הונא אפילו טומאה וטומאה.

איתיביה אביי לרב יוסף מהא דתניא:

7. מלשון הרא"ש בפירושו שכתב על דברי רב יוסף שחייב על טומאה וטומאה רק כשהתרו בו, והביא על זה רב יוסף את דברי רב הונא הללו, מוכח שאף באופן זה אינו חייב אלא כשהתרו בו בין זה לזה; ובפשוטו למדנו מדבריו, שאם היה עומד בבית הקברות והתרו בו לצאת אינו חייב שנים אפילו לדעת רב יוסף, שאם לא כן למה לי שיושיטו לו מת אחר, והרי יש לחייבו על עמידתו בבית הקברות, [לפי הגירסא "עומד"].

ויש לעיין אם אינו חייב לדעת רב יוסף אלא כשנטמא לשני מתים שונים, וכאופן שדיבר רב הונא, או אפילו אם היה בבית הקברות ויצא וחזר ונכנס לאותו מקום או שנגע במת ופירש ממנו וחזר ונגע בו.

8. ראה בהערה בהמשך הסוגיא ביאור למה נקטה הברייתא שהיה המת מונח לו על כתפיו.

9. א. נאמר בכהן גדול [ויקרא כא יא]: "ועל כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא";

הכתוב; ואף שבמשנתנו שנינו: אם התרו בו בין טומאה לטומאה הרי הוא חייב שנים, מבאר הגמרא בהמשך הסוגיא, שמשנתנו עוסקת באופן שהוסיף בטומאה השניה יותר מאשר היה טמא מכח טומאה הראשונה, וכפי שיבואר שם. עוד יתבאר בהמשך הסוגיא ביתר ביאור לשונו של רב הונא.

4. רא"ש.

5. המהרש"א בנדה נז א כתב דמדברי הרא"ש בהלכות טומאה משמע שהיה גורס "עובר" ולא "עומד"; אך מדברי תוספות הרא"ש ב"שיטה מקובצת" כאן בד"ה כאן בחיבורין מוכח שהיה גורס כגירסתנו, וראה בזה בהערות בהמשך הסוגיא.

6. שהרי הנזיר אסור ליטמא לקרוביו, כמפורש בפרשת נזיר.

והנוגע בו נעשה "אב הטומאה" והוא טמא
טומאת שבעה [שבעה ימי טומאה והזאת
שלישי ושביעי במי פרה], והנוגע בטמא מת
הרי הוא טמא טומאת ערב.

ב. הנוגע באדם בשעה שהוא נוגע במת או
מאהיל עליו או נושא אותו, (11) הוא הנקרא
"טומאה בחיבורין" [ופעמים שהיא נקראת
"יקרב בדיקרב"], (12) והרי הוא טמא טומאת
שבעה.

ג. גדר דין זה ביארו האחרונים:

כל זמן שלא פירש הנטמא מן המת הרי הוא
עצמו נעשה אבי אבות הטומאה, ולכן הנוגע
בו באותה שעה נעשה אב הטומאה, וטמא
טומאת שבעה. (13)

כאן הברייתא עוסקת שחזר ונטמא כשהיה
עדיין **בחיבורין** למת, וכמו שמפורש

היה מיטמא למתים כל היום, אינו חייב אלא
אחת.

אבל אמרו לו: "אל תטמא" "אל תטמא"
הרי זה חייב על כל אחת ואחת, ואמאי?!?
הא מיטמא וקאים?!

אלא בהכרח דאכן קשיא (10) אהדדי [סותרות
המשנה והברייתא זו לזו], וסמי [כמו:
מחוק] את הברייתא מפני המשנה, ושוב לא
תיקשי על דברי בשם רב הונא שהם
כהמשנה.

אמר אביי: לא קשיא מתניתין וברייתא
אהדדי, שהברייתא לא פטרה אלא כשלא
הוסיף טומאה על טומאתו, ואילו משנתנו
עוסקת באופן שהוסיף טומאה על טומאתו
ולכן הוא חייב; כיצד:

א. המת עצמו הוא אבי אבות הטומאה,

12. ראה עבודה זרה לז ב.

13. כן כתב ב"קהלות יעקב" סימן י' להוכיח
מסוגייתנו לפי פירוש התוספות, וכפי שיתבאר
להלן בהערה, והביא כן מדברי כמה ראשונים
שפירשו כן את גדר הדין, ובסוף דבריו כתב
שהעירוהו מתוספות סוטה כ ב ד"ה לא -
שמוכח כגדר זה.

ובעיקר הדין כתב לפרש פירוש נוסף, והוא:
היות והוא נוגע במי שנוגע במת, הרי זה כאילו
הוא עצמו נגע במת, והאדם האמצעי אינו אלא
יד להעברת הטומאה מן המת לנוגע בו.

וחילוק יש בין שני הפירושים:

לפירוש ראשון: אין החיבור למת פועל על
המתחבר אלא בשעת החיבור, שהרי מיד
כשפירש אינו אבי אבות הטומאה והנוגע בו אינו
טמא טומאת שבעה אלא טומאת ערב כשאר
נוגע בטמא מת.

ונאמר בפרשת נזיר: "לאביו ולאמו לאחיו
ולאחותו לא יטמא להם במותם".

ב. ראה מה שכתבו התוספות בשבועות יז א
ד"ה נזיר, בדין טמא שהוסיף ימים לטומאתו, אם
זה נקרא כמי שמוסיף טומאה על טומאתו; וראה
עוד שם, דבמסכת שמחות נחלקו תנאים אם
חייב אפילו כשהוסיף טומאה אם לא הוסיף
ימים, וסוגייתנו כמאן דאמר שאינו צריך תוספת
ימים.

10. ברא"ש הגירסא היא "קשיין" והוא מדויק.

11. דין אוהל שהוא עושה חיבורין מבואר
בתוספות שבת יז א ד"ה ששמע, וכן מוכח
בדבריהם כאן, וכפי שיתבאר בהערה בהמשך
הסוגיא; ודין משא שהוא עושה חיבורין מבואר
בתוספות לקמן נד ב ד"ה ת"ש.

מבואר שהוא חייב, כי רב הונא אף הוא עוסק כשעדיין לא פירש מן המת. (16)

ומקשינן: וכי אטו **טומאה בחיבורין** מדאורייתא היא, עד שאתה אומר: כשחזר ונתחבר למת, הרי הוא חייב מלקות משום שהוסיף טומאה על עצמו?!?

והא אמר רב יצחק בר יוסף, אמר רבי ינאי:

לא אמרו טומאה בחיבורין, שיהיה הנוגע במי שמחובר למת טמא טומאת שבעה כאילו נגע במת עצמו, **אלא לענין תרומה וקדשים**.

בברייתא: "היה לו מת מונח על כתיפו, (14) והושיטו לו מתו", ואם כן לא הוסיף כל טומאה במגעו במת האחר, ולכן אינו חייב על הטומאה השניה, ומשום שנאמר "להחלו".

אבל **כאן** במשנתנו עסקינן באופן שחזר ונטמא כשכבר היה **שלא בחיבורין** למת, וכשחזר ונתחבר למת ונעשה אבי אבות הטומאה הרי הוסיף טומאה על טומאתו, ולכן הוא חייב אף שהוא כבר מחולל ועומד, אם אך התרו בו בין זה לזה. (15)

וממילא מתיישבים גם דברי רב הונא שאמר: אבל טומאה וטומאה לא, ואף שבמשנתנו

והיכן תוספת הטומאה.

ואולם ראה בתוספות שבועות יז א, הנראה מלשונם, שגדר תוספת הטומאה הוא דין זה עצמו שהוא מטמא את אחרים טומאת שבעה [ולא משום שהוא נעשה אבי אבות הטומאה], ומיהו ודאי שגם לפירוש זה איו הכוונה שהוא יד בעלמא להעברת טומאה, אלא דין הוא במחובר למת שהוא מטמא את אחרים טומאת שבעה; [ולדעת הסוברים שהמת עצמו אינו טמא כלל אלא מטמא את אחרים, הרי שטמא מת החוזר ומתחבר למת, אי אתה יכול לומר שהוסיף טומאה בעצמו, שהרי אף אם הוא נעשה כהמת עצמו אין זו תוספת טומאה, ובהכרח ש"תוספת הטומאה" שהוזכרה כאן, הוא מה שהמחובר למת מטמא את אחרים טומאת שבעה, ומתחילה לא היה מטמאם אלא טומאת ערב].

16. א. ואם תאמר: אכתי תיקשי מה שאמר רב הונא גבי נזיר שהיה עומד בבית הקברות, שהוא חייב כשהושיטו לו מת אחר, והרי עדיין עומד הוא בבית הקברות ולא פירש!?

לפירוש שני: חיבורו של המתחבר למחובר למת פועלת עליו אף לאחר שפירש מן המת, והוא טמא טומאת שבעה אף לאחר שניתק החיבור למת.

14. אפשר, שלכן נקטה הברייתא לשון "מונח לו על כתיפו", ולא שהיה נוגע במת ושוב נגע במת אחר, כדי להשמיענו מילתא אגב אורחא, שאפילו אם לא היה נוגע במת אלא מונח היה על כתיפו שאינו נטמא אלא משום משא, מכל מקום מיקרי "טומאה בחיבורין".

15. א. בשיטת רב יוסף שנחלק על אביו, ראה היטב ב"שיטה מקובצת" בשם ה"ר עזריאל בדבריו בכל הסוגיא, וב"משנה למלך" [טומאת מת ג ג] וב"באר משה ד"ה שם גמרא.

ב. מכאן הוכיח ב"קהלות יעקב" סימן י" - לפי הפירוש שנתבאר בפנים שהוא ביאור התוספות - כגדר הראשון שנתבאר לעיל בדין "טומאה בחיבורין", והיינו שהמחובר למת נעשה אבי אבות הטומאה, שאם לא כן למה יתחייב והרי הוא אינו אלא יד להעברת טומאה,

אבל לנזיר לסתור את טומאתו ולגלח "תגלחת טומאה"⁽¹⁷⁾ כשנגע במי שהיה מחובר למת, ולעושה פסח להמנע בשל טומאת שבעה זו מעשיית הפסח לא אמרו

חכמים, אלא הקילו בשני אלו. ואי אמרת טומאה בחיבורין דאורייתא היא, אם כן מאי שנא בין תרומה וקדשים לבין נזיר ועושה פסח?!⁽¹⁸⁾

וכתב בתוספי הרא"ש [הובא ב"שיטה מקובצת" כאן ד"ה כאן בחיבורין]: "הואיל ואינו נוגע במת ממש, כי הושיטו לו מת אחר ונגע בו, הוה ליה כשלא בחיבורין הלכך חייב שתיים", וכנראה כוונתו היא שטומאתו מחמת בית הקברות טומאת "קבר" היא, ולא טומאת מת ממש, ולכן אין בה דין "חיבורין", וראה "קרן אורה" ד"ה רש"י.

ואולם בתוספות נדה נז א מוכח בהדיא, שאף כשעומד בבית הקברות יש בו משום "טומאה בחיבורין", וכתב שם המהרש"א לבאר את סוגייתנו לפי שיטתם, שרב הונא אינו עוסק באופן שעדיין הוא מחובר לקבר, ראה שם, וראה אריכות ב"באר משה" כאן ד"ה שם בגמרא, ומסקנתו היא, שהתוספות גרסו נזיר שהיה "עובר" בבית הקברות כגירסת הרא"ש בהלכות טומאה שהובאה לעיל בהערה.

ב. לעיל דף יז דנה הגמרא אם נזיר שנזר בבית הקברות חייב על "שהייה" בטומאה, והקשו התוספות בשבועות שם, איך יתחייב על השהייה, והרי הוא כבר מחולל ועומד! ?

וכתבו שם התוספות חידוש: "דהא דפטר ליה כשהושיטו לו מת אחר, היינו בשלא הספיק להשליך מת הראשון מעליו, לפיכך אינו מוסיף טומאה, אבל הכא הוא מוסיף טומאה שבכל שעה הוא מוזהר לפרוש מן הקבר". [ובשם רבינו תם תירצו, שהסוגיא שם עוסקת באופן שהוסיף ימים על טומאתו, שאף זה נקרא מוסיף טומאה על טומאתו; ורבינו תם שלא תירץ כפירוש התוספות, יתכן שהוא סובר כהרא"ש שאין בקבר "טומאה בחיבורין"].

וביאור דבריהם הוא, כי טומאה בחיבורין היות והיא נמשכת כל זמן שהוא מחובר למת, ומשפירש מן המת סרה טומאה זו, שוב אין לפוטרו משום שהוא כבר טמא, כי אף שהוא כבר טמא ברגע זה הרי אין זו סיבה שיהא טמא ברגע שלאחריו, שהרי יכול לפרוש וצריך הוא לפרוש, וכשאינו פורש הרי הוא ממשך את הטומאה עליו, [ובודאי לא גרע ממוסיף ימים על טומאתו], וראה היטב תוספות בנדה נז א ד"ה ודילמא.

ולפי זה לשון הגמרא "כאן שלא בחיבורין" אינו מדוקדק כל כך, וכמו שפירשו התוספות כאן: שפירש כבר מהמת, ולפי דבריהם שם אינו צריך לפרוש מן המת, אלא שיהא יכול לפרוש מן המת; וראה עוד בזה בהערה בתחילת דף מג א.

17. כן פירשו התוספות, אבל המאירי כתב שאף אינו טמא טומאת שבעה אלא טומאת ערב; וביאר טעם הדין שהקלו בשני אלו: "שלא העמידו דבריהם בפסח הואיל ויש כרת במניעתו כשהוא טהור, ולא בנזיר שהקלו בו לרוב צערו שהוא אסור בכל מין היין".

18. הקשה ב"קהלות יעקב" שם, הרי אפילו אם תמצי לומר שטומאה בחיבורין דאורייתא היא, מכל מקום למה יסתור הנזיר את טומאתו, שהרי לענין סתירה אין די במה שהנזיר נטמא טומאת שבעה ממת, לפי המבואר ברמב"ם שאינו סותר אלא כשנגע במת עצמו, [ראה רמב"ם נזירות ז א]; ואם כן אפילו אם תמצי לומר שהמחובר

וביאח נמי באותו אופן שהיה טמא בתחילה ולא הוסיף טומאה על טומאתו, (20) למה יתחייב על הביאה? הא מיטמא וקאי!

אמר תירץ רבי יוחנן: (21)

זה שחילק רב הונא בין טומאה וביאה לטומאה וטומאה, אין כוונתו לומר, שעל טומאה וביאה הרי הוא חייב בזה אחר זה ועל טומאה וטומאה אינו חייב בזה אחר זה; אלא כך הוא שאמר רב הונא:

כאן בבית [באוהל המת] שהוא מתחייב על הביאה, הוא דמשכחת לה שיהיה אדם חייב שתיים, וכגון שלא היה טמא ונכנס לבית, שנטמא ובא לאוהל בבת אחת.

כאן בשדה שלא בא אל הבית, לעולם לא תמצא שהוא חייב שתיים, כי בבת אחת אי אפשר שיתחייב שתיים ואפילו נגע בשני מתים כאחד, (22) ואם נטמא וחזר ונטמא

ומשנינן: **כאן** — בדברי רבי ינאי — **בחיבורי אדם באדם**, כשהיה מחובר אדם לאדם אחר המחובר למת, כי אז הנוגע בו אינו טמא טומאת שבעה אלא מדרבנן.

כאן — במשנתנו — **בחיבורי אדם במת**, שהיה הנזיר מחובר למת עצמו, כי אז הנזיר נעשה אבי אבות הטומאה, ואם יגע בו אדם ייטמא טומאת שבעה מן התורה. (19)

כאן שבה הגמרא לדברי רב הונא שחילק — לדברי אביי — בין טומאה וביאה לבין טומאה וטומאה, ופשטות כוונתו היא, שעל אותו אופן שהוא פטור על טומאה וטומאה דהיינו כשלא הוסיף טומאה על טומאתו, באותו אופן חייב רב הונא על טומאה וביאה; ומקשינן:

אבל טומאה וטומאה לא, הרי מאי טעמא? **דהא מיטמא וקאים** [כבר טמא הוא ולא הוסיף טומאה על טומאתו], אם כן **טומאה**

באוהל; כן כתבו התוספות, והיינו משום שאם לא כן, היות ונכנס באוהל המת הרי הוא "מחובר" למת והוסיף טומאה, כי "חיבור" אינו דוקא על ידי נגיעה אלא אף על ידי אוהל, וכפי שנתבאר בהערה לעיל.

21. אין מסתבר שרבי יוחנן יפרש את דברי רב הונא, אלא שרבי יוחנן אמר את דבריו לענין אחר, ועל פי דבריו מיישבת הגמרא את דברי רב הונא.

22. לשון התוספות הוא: "שהרי אם נגע בשני מתים בבת אחת כולה חדא התראה היא, דהתראה דלאו דטומאה דידיה היא", לכאורה נראה שלאו בדוקא נתכוונו לומר שאין כאן התראה, כי סברא זו אינה מובנת; אלא כוונתם לומר, שהאיסור הוא על מעשה המטמא את

למת נעשה אבי אבות הטומאה ומטמא את הנזיר שנגע בו טומאת שבעה, מכל מקום אינו סותר היות ואינו נוגע במת עצמו?!

וכתב, שלכאורה משמע מזה כפירוש השני שנתבאר לעיל, שהנוגע במי שמחובר למת הרי הוא כאילו נגע במת עצמו ולכן הוא טמא טומאת שבעה, ולפי זה הרי ניחא שהוא סותר. וראה מה שהביא שם מדברי החזון איש, ומדברי התוספות בנזיר נד ב ד"ה תא שמע בענין סתירת הנזירות על מגע בחרב שהוא כחלל, ראה שם; וראה מה שכתב בזה ב"קרן אורה" ד"ה אבל לנזיר.

19. ובעבודה זרה לז ב מתבאר המקור לזה מן התורה.

20. וכגון שהיה מת מונח על כתיפו ונכנס

והתרו בו בין זה לזה, הרי אינו חייב על הטומאה השניה היות וכבר טמא הוא.⁽²³⁾

הביאה?! (2)

רובו — כבר טמא הוא, ולמה יתחייב על הביאה?! (2)

אלא אמר רבי (3) אלעזר:

אכן אם צירף ידו לבית, כלומר: הכניס ידו לאהל תחילה, כי אז משום טומאה איכא [הרי הוא חייב], אבל משום ביאה ליכא [אינו חייב עליה], כיון שטמא ועומד הוא.

ואולם אם צירף גופו, כלומר: הצמיד את ידיו לגופו, כי אז טומאה וביאה בהדי הדדי קאתו [באים הם כאחד] ובאופן זה הזהירה

מג-א ואכתי מקשינן: בבית [באוהל המת] נמי —

ואפילו כשלא היה טמא תחילה — למה הוא חייב שתים?! והרי אינו חייב על הביאה אלא כשהכניס לאוהל המת את רוב (1) גופו, ואם כן:

כיון דאעיל ידיה איסתאב [מיד כשהכניס את אצבע ידו לאוהל המת כבר נטמא], **כי עייל כולי האי**, כשנכנס כל כך עד שיעבור על איסור ביאה באוהל המת — דהיינו שנכנס

ב. יש לתמוה: לפי מה שכתבו התוספות בשבועות יז א [הובא לעיל בהערה], שאם היה יכול לפרוש מן המת ולא פרש הרי הוא חייב אף שמחובר הוא למת, אם כן מאי קשיא לגמרא, כי מה בכך שכבר טמא הוא, הרי היה יכול וצריך לצאת מן האוהל, והוא אדרבה נכנס באוהל, ואם כן הרי זה כמוסיף טומאה על טומאתו.

ג. יש להסתפק, אם נאמר שבכל טומאות אוהל נאסר הנזיר ב"לא יבא" [ראה בזה בהערה בתחילת הסוגיא], והאהיל בגופו על המת, האם אינו עובר עד שיאהיל רוב גופו על המת, או שמא אפילו אם מקצת גופו מאהיל הרי זה כמי שהאהיל כולו; ואם תמצי לומר שהרי זה כמי שהאהיל כולו הרי עבר מיד ב"לא יבא", ואם כן תמצא טומאה וביאה כאחד באופן זה; וכנראה שלזה נתכוין הגרי"ז, שהובא משמו בכתבים דף יז להוכיח מסוגיא זו שהמהיל על המת אינו עובר ב"לא יבא", ותמה מכאן על הראב"ד שכתב לא כן.

3. פענוח ראשי התיבות בגמרא הוא על פי שיטה מקובצת.

הנזיר, ומה לי אם עשה כן בשני מתים או במת אחד, וכשם שאין חילוק בין מי שנגע במת גדול או במת קטן; וראה מה שכתבו כאן בשם הגרי"ז.

23. כן משמע מן התוספות [בתחילת הסוגיא וכאן] והרא"ש בביאור דברי הגמרא; ולכאורה צריך ביאור, שהרי גם בטומאה וטומאה משכחת לה שיתחייב שתים, כשפירש מן הטומאה הראשונה, וכמבואר במשנתנו ומודה בה רב הונא?!?

וצריך לומר שלא כלל רב הונא בדבריו אלא "טומאה וטומאה" דמשמע אותה טומאה פעם שנית, ולא תוספת טומאה.

1. על פי לשון הרא"ש בפירושו.

2. א. כתבו התוספות לבאר את קושיית הגמרא, שמכח קושיא זו היה לנו לפרש את דרשת "להחלו" לענין איסור כהן בגוסס [וכדרשינן בברייתא שהובאה בעמוד זה], ולא לענין מי שהוא מחולל ועומד, [וראה מה שהביא ב"קרבן אורה" מדברי ה"משנה למלך", ומה שכתב עליו].